

Markéta Zinnerová – Indiáni z Větrova

Náčelník Kančí zub

Na pokraji moravské dědiny, kousek od hranic, stojí bývalý lovecký zámeček pánů z Větrova. Je omítnutý pampeliškovou žlutí, má spoustu věžiček pokrytých prejzy a korouhvičku s kohoutem. V zámečku je dětský domov. Žijí v něm děvčata a kluci od šesti do patnácti let, všeobecně zvaní Větrováci.

K domovu patří stará veliká zahrada se vstupním schodištěm vroubeným zábradlím z kamene. Zahrada pořád ještě připomíná park. Ze tří stran ji obklopuje bytelný prkenný plot a zepředu honosná tepaná mříž.

Část parku později vykáceli, založili sad a zeleninové záhony. Ale i tak přerůstá k radosti dětí zahradníkovi přes hlavu. Nejzarostlejší a nejpustší místo zahrady zabrali Indiáni. Postavili ohniště a vymohli si, že smějí zvečera pálit klacky a shrabané listí. Nevadil jim ani podzimní chlad, který už dotíral na záda. Indiáni jsou otužilí. Pouze Hbitý svišť si nosil deku, ale nijak mu to nezazlívali. Měl pořád rýmu.

Předním mužem kmene byl bezpochyby náčelník Kančí zub, jinak prostě Přemek Hrůza. Rodové jméno získal podle klu opravdového kňoura, střeleného hajným Sedloněm. Sedloň mladší, Přemkův spolužák, zub ukradl a vyměnil s Přemkem za sérii kreseb ze života učitelského sboru.

Přemek se klidně mohl jmenovat Orlí péro, Zběsilý bizon, nebo ještě nějak líp. Ovšem orlí péro neměl a z bizona taky ani chlup. Kdežto kel divočáka ano, a ještě provrtaný, takže ho mohl nosit kolem krku dokonce i do školy. U ohně kluci sedávali takřka nehybně. Pohnul se jen ten, který si přiseděl nohu; a Fanda, ten ji snad měl přesezenou pořád. Opravdoví Indiáni sebou pořád nemelou. Nemají to v povaze a taky by neslyšeli, kde se co šustne. Jen lehký větřík občas pohnul některým brkem v čelence či shodil lístek na pomalovanou tvář.

Hoši se snažili hovořit čistě indiánskými výrazy. Jako třeba: „Ten prašivý skunk Víták mi včera napověděl špatně básničku, Velká noho.“

„To ti vyved naschvál, Veverčáku. Měl bys té zbabělé bílé tváři napráskat.“

„Už se stalo, bratře Velká noho. Vyčíhal jsem si ho na prerii za jejich vigvarem. Chytil jsem ho do lasa. V hodu lasem su báječný.“

Čistě indiánské výrazy měly úžasnou výhodu. Brzy se vyčerpaly a kolem ohně panovaly dlouhé chvíle mlčení. Náčelník si ticha velmi považoval a podporoval je úslovím: „Copak jsme baby? Za muže mluví čin.“

O činy větrovských Indiánů nebyla nouze. Páchali polní puch, drbali lusky i švestky a lezli i do zahrad. Bili se s místními kluky, takže maminky často lamentovaly, že Větrov byl Hroznovu dlužen. Úplně mylně se domnívaly, že jejich kluci mají beráncí povahu. Náčelník uhranul Lídě Novotné. Však na ni v praskotu plamenů, maskován nehybným výrazem a barevnými hlinkami, přečasto myslel. Právě proto měl mlčení kolem ohně rád. Byl mezi svými, a přece sám.

Přemek byl na Větrově dobrých pět let. V dětských domovech žil téměř všechna léta, která obsáhl pamětí. Jen dávnověku jeho dětství patřila úplně obyčejná vzpomínka. Měl postýlku v otlučené kuchyni. Ráno se probudil a okno zamrzlo krásnou zahradou. Stromy, tráva, květiny, všechno v ní bylo ledové a bílé.

Ve sporáku bouchlo, plynové plamínky vyskočily jako vojáci a kuchyň se naplnila příjemným teplem. Zahrada začala průzračnět a voda tekla tmavými stružkami po zdi. Vkládal do ní prstík, aby tekla přes překážku. (...)

Nikoho z té doby si nepamatoval. Jen nějaké ruce a snad hlasy. (...) Později ho mrzelo, že si nezapamatoval některou příhodu nebo tváře lidí, něco významnějšího. Jenže zamrzlé okno bylo pro malého kloučka jistě úžasný zázrak, ne domov, kde se probouzel každý den. Jak mohl tušit, že nedostižným zázrakem se pro něho stane rodina, kdežto ledové zahrady na skle se budou vracet každý rok? (...)

Časem začal chápat, že na Větrově jsou na tom zhruba všichni stejně, třeba některé děti o svých rodičích básní pohádky. Ať otcové a matky jezdí s bonbóny, nebo ne. (...) Všem chyběla rodina. Nebylo to spravedlivé. Ale nemohli nad tím plakat. Mají přece jeden druhého, musí držet spolu. Napadlo ho, že jsou na tom trochu jako hrdí psanci prerie. Netrvalo dlouho a Přemek většinu větrovských kluků sdružil pod společný totem.

Mezi Indiány měl náčelník neomezenou vážnost. Byl statečný a silný.

„Pamatujte si,“ vštěpoval svým věrným, „Větrovák za Větrováka, Indián za Indiána.“ Dostal-li se do sporu někdo z Větrova, Přemek se neptal po spravedlnosti obecné, jíž se bezpochyby větrovským dostalo méně než dětem z dědiny, a jednoduše srovnal protivníka. I za děvče, s kterým v domově normálně neztratil ani slovíčko, se popral, jako by to byla vlastní sestra. Ovšem dívčí živel v kmenu nepřipustil. Holky pištěly, pořád do všeho mluvily a chtěly by k ohni, třeba indiánské squaw by nikdy nenapadlo v době porad opustit vigvam.

Náčelník Přemek měl řadu napodobitelů z řad místních kluků, kteří toužili mít vlastní tlupu, brka a totem, ale všichni dopadli špatně. Především kluky z dědiny nespojovalo tak pevné přátelství jako větrovské. A kromě toho neměli porozumění rodiče.

„Jestli si ještě někdy vymaluješ papulu jako ten ušatý grázl z Větrova, vymaluju tě já na opačném konci!“ láterili, neboť toužili alespoň po vnějškovém rozlišení vlastních dětí od větrovských Indiánů.

A páni kluci z dědiny zklamaně vzhlíželi k temné siluetě starých stromů Větrova, nad něž večer co večer stoupal vábivý kouř.

Fanda Bystrá liška

Náčelníkovým chráněncem se stal žák třetí třídy Fanda Blesík, zatím jen příležitostně zvaný Bystrá liška. Fanda pořád něco podnikal, mlčení mu dělalo potíže, nikoho nenechal na pokoji a do všeho se pletl.

Mezi dospělými platil za neposluhu, na něhož je dobré slovo krátké. Ve skutečnosti měl plno dobré vůle vyhovět všem krkolomným přáním vychovatelského i učitelského sboru, ale jeho živá povaha mu v tom hodně často zabraňovala. Než stačil poslechnout, rozptýlilo ho většinou něco mnohem zajímavějšího. Snaha být vychovaným a příkladným chlapcem tak pořád přicházela vniveč, ale Fandovi to příliš nevadilo. Když na něj dlouho zapomínali s pochvalou, pochválil se aspoň sám. (...)

Přemek sám nevěděl, odkud se vzala jeho slabost pro neposedného kluka. Snad pro tu nepoučitelnou a neotřesitelnou důvěru v dobro. Fanda na rozdíl od něho každou křivdu velkoryse a ihned zapomněl. Vždy znovu věřil, že ho nikdo neošulí.

Nezdolné nutkání strkat do všeho nos připravilo Fanoušovi mnoho horkých chvil. Často by býval bit jako žito, kdyby se ostatní nebáli Přemka. Především v jeho případě se Přemek nikdy neptal, co a proč se přihodilo. Po dlouhých rozpravách by totiž zjistil, že si Fanda začal – přesněji – někoho naštvat. Přesto mrňous věřil, že ho mají všichni rádi; až na pár výjimek, které ho nemohly rozčilit.

Svému náčelníkovi byl za patronství nesmírně vděčný a udělal by pro něj všechno na světě. A asi jenom jeho poslouchal na slovo. Z Přemkovy blízkosti se nedal zapudit ani u poradního ohně, k němuž měli přístup jen nejstarší muži kmene. Tak dlouho pištěl, vnucoval se a pomáhal, až náčelník shovívavě přimhouřil oči, ostatní přestali Fandu odstrkovat a trpěli ho ve své přítomnosti. Pak aspoň chvíli seděl tiše jako myška. Jen mu otrnulo, vstal a snaživě přikládal a přitom se přesouval blíž a blíž k Přemkovi, až usedl vedle něho.

Tímhle soustavně štvál Šedého grizzlyho. Vedle náčelníka by měl správně sedávat jenom Grizzly, druhý nejdůležitější muž kmene. Ale jen ať se Fanda těší. Za rok Přemek odchází do učení, Grizzly převezme kmen a pak Bystré lišce ukáže, kde je jeho místo! Opovážlivost mrňouse totiž nezná mezí. Dnes se vedle náčelníka natlačil tak drze, že si Grizzly musel odsednout!

Fanda si za mák nedělal hlavu, co bude za rok. Měl důležitější starosti. Denně po očku sledoval čelenky ostatních a zachmuřeně zjišťoval, že jeho je nejhorší ze všech. Musí si co nejdřív nějakou pořádnou opatřit, nebo mu budou říkat Opelichaný vrabčák. Grizzly už cosi takového nadhodil.

Vůbec Grizzly má nápady, že by se s nimi mohl jít vycpat. Taky chtěl Bystré lišce říkat Velká huba, div se to neujalo. Ještě že náčelník zasáhl. Že už mají v kmenu Mlsnou hubu, a to by se pletlo. (...)

Náčelníkovi neujde u posvátného ohně ani myš, natož smutek v očích jeho nejmilejšího kamaráda. Promluvil: „Tož, rudí bratři, zazpíváme si.“ A vyzval Fanouše: „Bystrá liško, jakou?“

Fanda náruživě rád zpíval. Ale i Přemek si oblíbil táhlé moravské písně. Jeho nejmilejší byla Vínečko bílé, jsi od mé milé.

„Tu tvoju,“ pravil malý věrně.

Dole v dědině zaslechl procítěné hulákání do Větrova děda Šíma. Jako obvykle pohlédl k vinorodému kopci Haďáku, kde pěstoval Čabaňskou perlu, a zavrčel:

„Já vám dám vínečko bílé, raraši!“

A zamyslel se, zda si přece jen k vinohradu nepořídí hafana. Sám by byl zvědav, které škodné by natrhl gatě. (...)

Trochu nesourodý zpěv klukovských hrdel dráždil sluch cikánky Simony. Přišívala s tetou Pávkovou ve vychovatelně knoflíky.

„Vyjů jak kojoti, teto,“ řekla žárlivě a nespokojeně se mračila. „Měli by jít spát.“

Její jedenáctileté romantické srdce hnětlo, že kluci mezi sebe nepustili děvčata. Snažila se aspoň některá děvčata sjednotit pod dívčí tomahavk, ale nepovedlo se. Za týden se Anka s Olinou popraly kvůli stlaní postelí a prohlásily, že spolu v žádném kmene nebudou. I tak mají plné zuby toho, že spolu bydlí na jedné ložnici. Simona jim nabančila oběma a byl konec. Holky se otřepaly celkem rychle, jen Simoně zůstal tajný indiánský žal.

„Dojdi pro ně,“ poslala ji vychovatelka a Simona vylítla na schodiště, než by řekl švec.

„Indiáni, dom! Večerkááá!“

„Neřvi a zmizni!“ zašklebil se na ni soukmenovec Láďa zvaný Černý šíp a Fanouš vyplázl jazyk. Simona okamžik posečkala, nasadila žalobnický výraz a zmizela uvnitř. Pod lampou se objevila teta Pávková.

„A honem!“ oznámila přísným hlasem. „Ulít oheň a spát!“

Kluci se zvedli. (...)

„Tož vymalovat se dovedete, divoši,“ pokyvovala nad nimi hlavou teta. „Vymydlit a spát.“ Pouštěla je kolem sebe jako beránky do ovčince a každému věnovala bedlivou pozornost. „Hbitý svišti, utři si nudli! Fando, ne abys měl ráno polštář zase celý barevný!“

Fanouš doháněl chudobu své členky divokým zmalováním obličeje. Našpulil se, že odpoví, ale Přemek do něho drcl.

„Mazej! A mýdlem až po uši!“

Fanda si bedlivě drbal tvář a nos, na ostatní zapomínal. Vyhlížel pak jako fotografie čistotného chlapce v tmavém rámečku. Náčelníkovi se neodmlouvá. Horlivě přikývl a utíkal pro ručník do ložnice menších chlapců.

Sotva ve všech ložnicích zhasli, vychovatelka se vydala na lov. Šla lehkým, tichým krokem, který odkoukala od svých Indiánů. A hle! Z ložnice starších chlapců uniká tenounký paprsek. Samozřejmě, Jandák s baterkou už honí po lesích vlčí smečku.

„Bacha!“ sykl některý z kluků, ale bylo pozdě.

Vychovatelka stála nad Grizzlym a beze slova natáhla ruku po Zálesákovi.

„Teto,“ zaškemral žalostně, „vy si ji rozečtete a dostanu ji bůhví kdy!“

„Tož baterku!“ řekla nesmlouvavě a odnesla ji s sebou.

prejz – pálená střešní krytina používaná už od středověku (vytváří takové vlnovky), v 18. st. nahrazena plochými taškami; *vigvam* – indiánské obydlí, stan; *squaw* – indiánská žena; *totem* – ozdobný vyřezávaný kůl, symbol kmene;

ZINNEROVÁ, Markéta. *Indiáni z Větrova*. 3. vyd. Praha: Albatros, 1986.

- 1) Kde (v které části Čech) se příběh odehrává? Najdi slova (nářeční), která to dokládají, a vysvětli je.
- 2) V jaké vesnici se příběh odehrává? Proč se dětem říká Větrováci?
- 3) Jaká jména kluci užívali?
- 4) Proč dokážou kluci z Větrova udržet tak pevné přátelství a proč kluci z vesnice ne?
- 5) Měla pro ně vychovatelka pochopení?
- 6) Proč Šedý grizzly navrhoval malému Fandovi přezdívky jako Opelichaný vrabčák a Velká huba?
- 7) Je označení cikánka Simona hanlivé? Je tu nadávkou?
- 8) Kromě jihomoravského nářečí jsou tu užita i slova z oblasti mysliveckého slangu (jazyk, mluva zájmových a pracovních skupin). Najdi je a vysvětli.
- 9) Vysvětli přirovnání vypadal jako čistotný chlapec v tmavém rámečku a rčení páchali polní pých.
- 10) Jak si Fanda opatří čelenku?

Řešení:

- 1) Na (jižní) Moravě. Dědina (vesnice), tvoju, su (jsem), vyjú, tož (tak), gatě (kalhoty),
- 2) V Hroznově, dětský domov je v zámečku pánů z Větrova.
- 3) Kančí zub, Šedý grizzly, Černý šíp, Bystrá liška, Hbitý svišť, Veverčák, Mlsná huba...
- 4) Nemají nikoho jiného než sebe navzájem, kluci z vesnice mají rodiny.
- 5) Ano, nazývala je jejich indiánskými jmény, učila se od „svých Indiánů“.
- 6) Protože na něj žárlí a protože je Fanda upovídaný a má opelichanou čelenku.
- 7) Ne, jde to o popis podoby.
- 8) Kňour (divoké prase), škodná.
- 9) Obličej má jako světlou skvrnu uprostřed tmavého pozadí – umyje si jen obličej; kradli ze zahrad a polí ovoce a zeleninu.
- 10) Nepřátelským domorodcům oškube kohouta – vyvolá to válku mezi oběma skupinami.